

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Kariny Grabowskiej „Specjalne prawa ciągnięcia jako forma pieniądza międzynarodowego”.

Wybór tematu rozprawy doktorskiej przez mgr Karinę Grabowską uważam za trafny i spełniającą kryteria doboru tematów prac doktorskich. Jest on bowiem interesujący, aktualny i ważny z punktu widzenia celów poznawczych i teorii finansów międzynarodowych a jego realizacja dostarcza ważne przesłanki do oceny współczesnego międzynarodowego systemu finansowego i możliwych sposobów jego kształtowania w przyszłości. Podstawą sprawnego funkcjonowania tego systemu jest dobór odpowiednich, powszechnie akceptowanych form walut lub pieniądza uniwersalnego, w każdym z przypadków spełniającego rolę środka cyrkulacji, miernika wartości, środka płatniczego i środka tezauryzacji w obrotach krajowych i międzynarodowych. Z przeprowadzonej przez Autorkę chronologicznej i kompleksowej analizy up to day ewolucji systemów walutowych wynika, że w różnym stopniu odpowiadały one wymogom stabilizacji finansów i gospodarki światowej na poszczególnych etapach ich rozwoju. Globalny kryzys finansowy lat 2007 – 2009, turbulencje na rynkach finansowych i zmieniająca się sytuacja geopolityczna i technologiczna Rewolucja 4.0, również w sferze finansów, stwarzają imperatyw poszukiwania i realizacji „Nowego Ładu Finansowego” i nowych lub nowej formy pieniądza międzynarodowego. Prezentowana rozprawa doktorska dobrze wpisuje się w dyskusję na temat i dostarcza cennych wniosków. Spośród całej gamy nasuwających się bardziej i mniej prawdopodobnych sposobów przebudowy międzynarodowego systemu walutowego Autorka wybrała Specjalne Prawa

Ciągnięcia (Special Drawing Rights: SDR) i zbadała w jakim stopniu mogłyby one pełnić rolę pieniądza światowego i przyczynić się do sprawniejszego funkcjonowania międzynarodowego systemu finansowego. W związku z tak sformułowanym celem stawia Ona hipotezę główną a mianowicie, że „awansowanie SDR do roli pieniądza międzynarodowego powinno rozpocząć się od szerszego ich wykorzystania w stosunkach finansowych krajów rozwijających się i rynków wschodzących (emerging markets), co daje szansę na upowszechnienie SDR w finansach międzynarodowych, a co więcej może działać stabilizująco na globalny system walutowy” (s.5). Autorka formułuje również hipotezę pomocniczą, że „organizacja międzynarodowego systemu walutowego w istotny sposób może określić rodzaj, zakres i funkcje pieniądza światowego”. Prezentowane we wstępie pracy powyższe hipotezy są oryginalne i poprawne, nie wiadomo tylko dlaczego Autorka hipotezę pomocniczą określa jako pierwszą skoro jest ona jedyną. Wydaje się, że mogłaby Ona sformułować więcej hipotez pomocniczych, jak np.: „warunkiem sukcesu SDR jako pieniądza światowego jest kompromis pomiędzy USA, Chinami i Unią Europejską” lub, że „tym warunkiem jest również przebudowa (m.in. zmiana statutu) Międzynarodowego Funduszu Walutowego”, lub, że „SDR może wzmocnić międzynarodowy system walutowy ze względu na korzyści wynikające z ich wirtualnego charakteru” i tym podobne, do czego upoważniają Ją wnioski pracy.

Przyjętą przez Autorkę metodę badań uważam za prawidłową i adekwatną do celów pracy. Praca ma charakter interdyscyplinarny i teoretyczno – empiryczny. Korzystała Ona przede wszystkim z dorobku ekonomii, finansów, międzynarodowych, międzynarodowych stosunków gospodarczych, historii gospodarczej i biznesu międzynarodowego. Wykorzystała takie techniki badawcze jak analiza przyczynowo – skutkowa, analiza porównawcza, analiza kontekstualna, synteza i wnioskowanie indukcyjne i dedukcyjne. Tam, gdzie było to właściwe i możliwe egzemplifikowała tezy analizą ilościową.

Przekonywująca jest struktura pracy – ma ona charakter logiczny i odpowiada ogólnometodycznej zasadzie przechodzenia od ogółu do szczegółu. Składa się ona z czterech rozdziałów: wstępu, wniosków, zakończenia i bibliografii.

W pierwszym rozdziale zatytułowanym „Pieniądz międzynarodowy i jego rola w finansach międzynarodowych” przedstawiła Ona rodzaje pieniądza, definicję pieniądza międzynarodowego, jego funkcje i formy. Wymienione w Tab. 2 funkcje pieniądza międzynarodowego należałoby uzupełnić o funkcję środka cyrkulacji. Szczególnie interesującą częścią tego rozdziału jest dyskusja na temat waluty globalnej pomiędzy czołowymi ekonomistami tj. J. M. Keynes’em, F. A. von Hayek’em i J. H. Williams’em i prezentacja ich koncepcji w tej materii.

Drugi rozdział Autorka poświęciła analizie ewaluacji międzynarodowego systemu walutowego. W sposób systematyczny, właściwy i pełny przedstawiła Ona historycznie ukształtowane systemy walutowe i czynniki decydujące o przejściu z systemu waluty złotej do systemu dewizowo – złotego, dolarowo – złotego, wielodewizowego i współczesnego systemu walutowego wraz ze zmianami jakie w nim nastąpiły po 2000 r. Rozdział zawiera także klasyfikacja strategii monetarnych i reżimów kursowych, istniejących obecnie oraz opinie wybranych ekonomistów na temat ich funkcjonowania. Końcowy wniosek wynikający z rozważań tego rozdziału, że organizacja międzynarodowego systemu walutowego w istotny sposób może określić rodzaj, zakres i funkcje pieniądza światowego stanowi jednocześnie potwierdzenie prawdziwości hipotezy pomocniczej, sformułowanej na wstępie pracy. Wątpliwość moją budzi stwierdzenie Autorki o „pozytywnej weryfikacji” hipotezy pomocniczej. Weryfikacja wg Słownika Wyrazów Obcych PWN Warszawa 1996, to sprawdzenie, potwierdzenie prawdziwości, autentyczności czegoś (veritas, łac. prawda). Wynika z tego, że nie może to być ani pozytywne ani negatywne – jest obiektywne. Można zadać przewrotne pytanie – czym różni się „pozytywna

weryfikacja” od „negatywnej falsyfikacji”? Określenie „pozytywna weryfikacja” użyte zostało przez Autorkę trzykrotnie (s. 97, 181, 182).

„Powstanie i rozwój specjalnych praw ciągnięcia” stanowi przedmiot rozważań Autorki zawartych w rozdziale trzecim pracy. Bardzo szczegółowo i kompleksowo przedstawiła Ona takie kwestie związane z SDR jak ich definicja, reguły emisji, skład koszyka walut wchodzących w ich skład, wartości, zasady funkcjonowania, warunki awansu do funkcji pieniądza międzynarodowego, cechy i funkcje w kontekście pełnienia tej funkcji. Ważna część tego rozdziału dotyczy statutu MFW i pożądanego jego zmian w celu pełnienia przez SDR funkcji waluty międzynarodowej. Stwierdziła Ona, że obecne zasady kreacji SDR i wprowadzania ich do obiegu nie sprzyjają ich awansowaniu do roli międzynarodowej i proponuje dokonanie istotnych zmian w statucie MFW dla potencjalnego urzeczywistnienia takiej koncepcji.

Ostatni, czyli czwarty rozdział rozprawy „Perspektywy przekształcenia SDR w pieniądź międzynarodowy” wnosi największą wartość dodaną do rozwoju badań podjętych przez Autorkę. W pierwszym punkcie tego rozdziału porusza Ona zasadniczą kwestię jaką jest koncepcja budowy nowego międzynarodowego ładu oraz zalet i wad takiego systemu opartego na SDR. Prezentuje Ona dyskusję pomiędzy takimi ekonomistami jak R. Cooper, K. Rogoff i Z.Xiaochuana. Ich poglądy są reprezentatywne dla środowiska naukowców i praktyków zajmujących się tymi problemami. Jeśli pierwszy z nich widzi zasadnicze korzyści zwiększenia roli SDR i uczynienia ich walutą światową, to drugi negatywnie ocenia możliwość zorganizowania nowego systemu walutowego skoncentrowanego wokół SDR. Natomiast trzeci z nich uważa, że reforma światowego systemu powinna opierać się na stworzeniu waluty rezerwowej, stabilnej i niezależnej od walut narodowych, zarządzanej przez międzynarodową instytucję odpowiedzialną za emisję takiej waluty i kontrolę jej płynności. Taką walutą mogłyby być SDR po ich zasadniczej reformie. Kolejny punkt rozdziału to analiza porównawcza hipotetycznych scenariuszy rozwoju globalnego systemu

walutowego. Te opisywane, oceniane i w znacznej mierze formułowane przez Autorkę scenariusze to: scenariusz systemu opartego na SDR, scenariusz modelu wielodewizowego ze zwiększoną rolą SDR dla krajów rozwijających się i scenariusz wielobiegunowo – strefowego systemu walutowego. Według Niej najbardziej realny wydaje się być scenariusz modelu wielodewizowego ze zwiększoną rolą SDR dla krajów rozwijających się, co jednocześnie weryfikuje główną hipotezę pracy. Końcowe fragmenty pracy dotyczą sposobów upowszechniania SDR na świecie oraz konsekwencji awansowania SDR do roli pieniądza międzynarodowego.

Należy podkreślić, że konsekwentnie rozwijane przez Autorkę w pracy rozważania można ocenić jako *sine ira et studio*, co nie zawsze ma miejsce, ponieważ badacze niekiedy dość łatwo stają się entuzjastami tez, które prezentują. Autorka ze znaczną ostrożnością podchodzi do możliwości spełniania przez SDR roli pieniądza międzynarodowego. Wykazała Ona duży realizm badawczy, o czym świadczy m.in. teza, że SDR nie mają szansy pełnić kluczowej roli w Stanach Zjednoczonych czy Unii Europejskiej, ponieważ związane byłoby to z degradacją roli dolara i euro. W związku z tym należy rozwijać zastosowanie ich jako waluty alternatywnej dla dolara amerykańskiego (a także dla euro; opinia recenzenta) w krajach rozwijających się i emerging markets (s. 131). Generalnie z pracy przebija pewien w pełni uzasadniony pesymizm, co do możliwości znalezienia optymalnego rozwiązania problemu pieniądza międzynarodowego w świecie rozdartym konfliktami i rywalizacją pomiędzy światowymi mocarstwami i gnębionym wojnami i klęskami naturalnymi. Być może z resztą nie istnieje takie rozwiązanie, aczkolwiek tak jak Świętego Graala należy je poszukiwać, do czego przyczynia się również recenzowana praca.

Reasumując rozprawę pani mgr Kariny Grabowskiej oceniam bardzo wysoko zarówno pod względem merytorycznym jak i formalnym. Prezentuje Ona dużą dojrzałość naukową, ma bardzo dobrze opanowany warsztat naukowy, swobodnie posługuje się różnymi metodami i technikami badawczymi ,posiada

zdolność logicznego formułowania wniosków, które są oryginalne, wyważone i w pełni udokumentowane. Posiada Ona rozległą wiedzę na temat badanych zjawisk i procesów oraz dużą intuicję i umiejętności badawcze, które pozwoliły jej swobodnie poruszać się w wybranym obszarze finansów międzynarodowych, wyciągnąć prawidłowe wnioski i zaproponować ważne rekomendacje.

Praca oparta została na bogatej bazie literaturowej i źródłowej a pod względem technicznym jest prawie bezbłędna. Napisana jest dobrym stylem, co czyni ją przejrzystą i zrozumiałą, wydaje się nawet dla laików.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska pani Kariny Grabowskiej „Specjalne prawa ciągnięcia jako forma pieniądza międzynarodowego” spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w obowiązujących przepisach, zgodnie z treścią Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.)

Prof. dr hab.

Jan Rymarczyk
Jan Rymarczyk